

Ungas finansiella risktagande och deras nyföretagande¹⁹

Fredrik W. Andersson²⁰

Jan Andersson²¹

Inledning

Företagande och i synnerhet nyföretagande förknippas med risktagande. Exempelvis är företagarens inkomst osäker vilket även påverkar pensionen. Dessutom kan det bl.a. vara svårt att kombinera företagande med framförallt småbarn och det finns alltid en risk att drabbas av sjukdom. I denna studie försöker vi utifrån befintlig registerdata undersöka om individers riskaversion bidrar till deras val att bli företagare. Teoretiska och empiriska studier visar att individers riskaversion är en central variabel för valet mellan att bli egenföretagare – entreprenör – eller ta ett lönearbete (se bl.a. Kihlstrom och Laffort, 1979; Rees och Shah, 1986; Stewart m.fl., 1999; Wagner, 2003; Ekelund m.fl., 2005 samt Caliendo m.fl., 2009). Bland annat Colombier m.fl. (2008) använder sig av experimentteknik för att extrahera individers riskaversion (se Holt och Laury, 2002, 2005 och Harrison m.fl., 2005). De finner att individer som var egenföretagare var signifikant mindre riskaversiva än övriga individer i studien. Liknade resultat erhåller även Barsky m.fl. (1997) och Brown m.fl. (2006). Trots att Cramer m.fl. (2002) finner ett positivt empiriskt samband mellan nyföretagande och risktagande är de dock inte säkra på att sambandet är kausalt. Simon m.fl. (2000) och Gifford (2003) argumenterar att det finns kognitiva skillnader i individers subjektiva bedömning av risktagande. Det vill säga nyföretagare som t.ex. har tidigare branschfarenhet, högre förmåga, bättre

¹⁹ Vi är mycket tacksamma för synpunkter från Carl Orelund och Anders Bornefalk på Svenskt Näringsliv som har förbättrat arbetet.

²⁰ Statistiska centralbyråns (SCB), telefon: 019-17 62 61, e-post:

fredrik.andersson@scb.se

²¹ Tidigare medarbetare på Statistiska centralbyrån.

kunskaper uppfattar valet att bli företagare som mindre riskabelt än de som inte har samma förmåga och erfarenhet, allt annat lika. Därför är det viktigt att skilja mellan upplevd subjektiv och beräknad riskaversion. Historiskt har denna forskning använt sig av experimentdata²² för att kunna extrahera individers riskaversion. Empiriska studier omfattar vanligtvis företagare som överlevt en tidsperiod av företagande, vilka kan ha en annan riskaversionsnivå.

Individers riskaversion är en variabel som är intressant att beakta vid ett antal ekonomiska valsituationer, t.ex. placering av pengar²³. I USA ägde drygt 20 procent av hushållen aktier i början av 2000-talet. Enligt Kabir m.fl. (2011) var USA tillsammans med Sverige de länder där högst andel av hushållen ägde aktier. Kabir m.fl. (2011) argumenterar dock att i förhållande till de historiska avkastningar på finansiella instrument och neoklassisk portföljteori är 20 procent som äger aktier ett lågt tal. De menar att en av förklaringarna är individers riskaversion. Generellt är riskaversiva individer inte villiga att ta på sig risk utan någon slags förväntad positiv kompensation. Ju högre upplevd risk desto högre måste den förväntade positiva kompensationen också vara. Om inte den förväntade kompensationen är tillräckligt hög sätter individen hellre in sina pengar på t.ex. räntebärande bankkonto med låg, men garanterad, avkastning än investerar i aktier, som generellt kan ge en högre men osäkrare avkastning.

I denna studie använder vi oss av unika mikrodata över individers faktiska finansiella placeringar för att beräkna ett alternativt mått på riskaversion, istället för som i experimentstudier använda hypotetiska valsituationer för att extrahera individernas riskaversion. Såvitt vi vet har inte individernas faktiska finansiella placeringar tidigare använts som mått på deras riskaversion, i synnerhet inte för att studera övergången till företagande. De finansiella placeringarna har vi kategoriserat som: banktillgodo-

²² Respondenterna ställs inför hypotetiska valsituationer och från deras svar beräknas sedan deras riskaversion, se t.ex. Holt and Laury (2002).

²³ Guiso och Paiella (2006) studerar bl.a. investering i humankapital, Diaz-Serrano och O'Neil (2004) kopplade det till sannolikheten att bli arbetslös, Brunello (2002) kopplade det till uppnådd utbildningsnivå, och Shaw (1996) och Budria m.fl. (2012) studerade riskattityden och inkomstillväxten. Bortsett från dessa områden har riskbenägenhet approximerats med hjälp av alkoholkonsumtion och rökvanor (Bellante och Link, 1981). Inom psykologin mäts riskbeteende vanligtvis av enkätfrågor. Risk har länge mätts på detta sätt (se Weber m.fl., 2002).

havanden, räntefonder, övriga fonder, aktier och kapitalförsäkringar. Generellt bör vi kunna anta att aktieplaceringar är förknippat med störst risktagande bland dessa typer av placeringar. Det motsatta bör gälla banktillgodohavanden. Syftet med studien är att försöka undersöka om unga individers riskaversion bidrar till deras val att bli företagare. Det finns framför allt fyra anledningar till varför det är viktigt att öka kunskapen om ungas företagande. i) Till att börja med utgör själva etableringen som företagare en viktig del av företagande. Ofta sker denna etablering redan i unga år. ii) Vidare kan den totala positiva tillväxteffekten av företagandet över tiden antas bli större ju tidigare en bestående övergång till företagande sker (humankapitalackumulation). iii) Företagande i unga år, även under relativt korta perioder, kan även förväntas ge viktiga erfarenheter som kan komma till nytta senare i arbetslivet, oavsett om det är som anställd eller vid senare försök att etablera sig som företagare. Slutligen iv) kan ett ökat företagande bland unga vara ett sätt att minska den för närvarande höga ungdomsarbetslösheten.

Vi formulerar därför följande hypotes som vi ämnar testa: *Individer som hade en högre andel av sina finansiella tillgångar placerade i aktier är mindre riskaversiva än individer som placerade en lägre andel av sina finansiella tillgångar i aktier och är således mer benägna att bli företagare, allt annat lika.* Omvänt resonemang torde gälla för andelen finansiella tillgångar som är placerade i banktillgodohavanden. Det vill säga individer som hade en högre andel av sina finansiella tillgångar placerade i banktillgodohavanden torde vara mer riskaversiva än individer som hade en lägre andel av sina finansiella tillgångar placerade i banktillgodohavanden. Svagheten med denna ansats är att alla inte har finansiella tillgångar (självselektionsbias), varvid våra resultat inte är generella utan endast gäller för de som har finansiella tillgångar.

I det följande redovisas data, population och empirisk strategi. Därefter följer en deskriptiv del som belyser individernas finansiella placeringar kopplat till några av deras individkaraktäristika. Vi jämför korrelationen mellan vårt alternativa mått på riskaversion och individkaraktäristika med tidigare resultat där andra mått på riskaversion använts. Detta görs för att se hur bra vårt mått är. Till sist följer en redovisning av de empiriska resultaten med en vidhängande diskussion och slutkommentarer.

Unga och deras koppling till företagande

Data

Utgångspunkten för denna studie är SCB:s mikrodata över individer och deras anknytning till arbetsmarknaden. Data kommer från SCB:s Entreprenörskapsdatabas som till största delen bygger på den Registerbaserande arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) och inkluderar alla individer som finns i Rikets totalbefolkning (RTB). RAMS innehåller bl.a. information om de individer som är fåmansaktiebolagsdelägare samt de som deklarerar för näringsverksamhet. Till denna rapport har vi använt data från de definitiva deklARATIONERNA för näringsverksamhet.²⁴

RAMS kopplar förvärvsarbetande individer till ett företag i november månad (s.k. employer – employee databas). Entreprenörskapsdatabasen innehåller information om individers historiska anknytning till företagande både direkt och indirekt via familjeband, samt vilka individer som definieras såsom operativa företagsledare. Det unika med Entreprenörskapsdatabasen är att SCB via ett hierarkiskt poängsystem har tagit fram, registermässigt, den som anses vara operativ företagsledare (Se Andersson och Andersson, 2012a). Vi kan således även studera de operativa företagsledarna som inte har några egna ägarintressen i företagen.

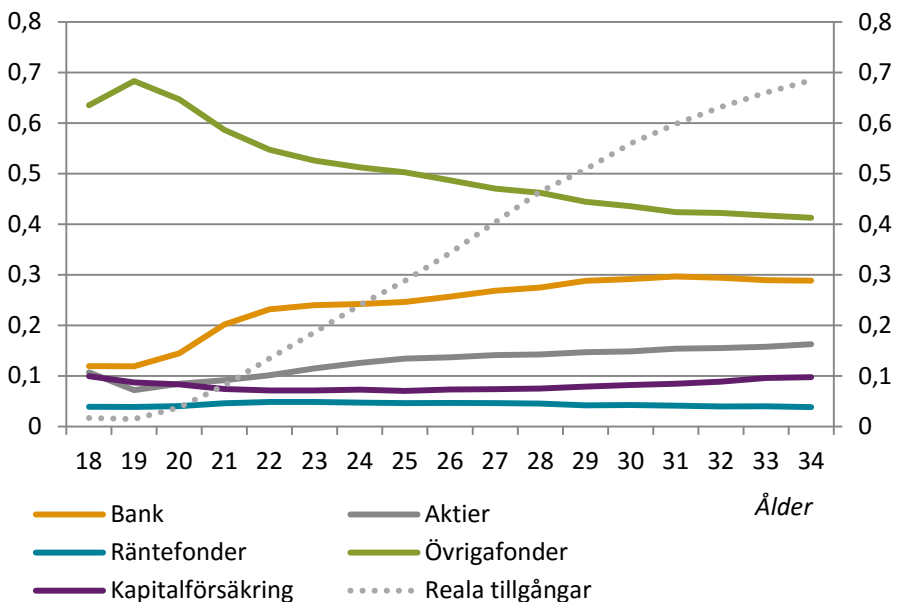
SCB förfogar över förmögenhetsstatistik på individnivå för åren 2000-2007. Statistiken gör det möjligt att identifiera vilka tillgångar som individerna har deklarerat och deras marknadsvärde vid årsskiftet. Vi delat upp tillgångarna i: a) banktillgodohavanden b) räntefonds innehav c) övrigt fondinnehav d) kapitalförsäkringar och e) aktieinnehav.²⁵ Därtill finns uppgifter om individernas reala tillgångar, vilket i första hand utgörs av bostäder. Vi kan dock konstatera att de reala tillgångarna är mycket starkt korrelerade med åldern, se figur 1. Detta torde vara en effekt av individernas inträde på bostads/fastighetsmarknaden. I genomsnitt var nästan 70

²⁴ Den information som används i RAMS erhålls från en preliminär leverans från Skatteverket som inte omfattar alla deklARATIONERNA. Detta på grund av att alla inte är inkomna och färdiggranskade.

²⁵ Se bilaga 1 i appendix för utförligare information om de finansiella tillgångarnas definitioner.

procent av 34-åringarnas tillgångar placerade i reala tillgångar.²⁶ Det talar för att vi skall exkludera den reala sidan av tillgångsmassan och endast använda oss av de finansiella tillgångarna i denna studie. En mycket stor del av de reala tillgångarna är finansierade via lån. I figur 1 ser vi även vissa åldersrelaterade portföljförändringar. Yngre individer tenderade att ha en högre andel övriga fonder, men detta byts sedan mot främst banktillgodohavanden. Vi ser även att andelen aktier ökade i deras portföljer med stigande ålder, vilket förmodligen är en effekt av att individerna med tiden blir allt mer etablerade på arbetsmarknaden. Liknande resultatet erhålls även från korrelationsmatrisen över de olika tillgångarna, se tabell 1.

Figur 1: Vänster y-axel: andel tillgångar i förhållande till individernas finansiella tillgångar per kohort. Höger y-axel: andel reala tillgångar efter individernas totala tillgångar per kohort.

²⁶ Studeras enbart den grupp som faktiskt hade några reala tillgångar bestod den genomsnittliga tillgångsportföljen till 90 procent av reala tillgångar.

Tabell 1: Korrelationsmatris mellan de olika finansiella tillgångarna

	Bank	Räntefonder	Övriga fonder	Kapitalförsäkring	Aktier
Bank	1,000				
Räntefonder	-0,1418	1,000			
Övriga fonder	-0,5842	-0,1954	1,000		
Kapitalförsäkring	-0,1724	-0,0613	-0,2941	1,000	
Aktier	-0,2146	-0,0907	-0,3742	-0,1095	1,000

Population och empirisk strategi

Vi utgår från samma grundpopulation som Andersson och Andersson (2012b) använde i studien Ungas övergång till företagande.

Grundpopulationen omfattar individer mellan 16 och 34 år 2005, med bl.a. tilläggskravet att de måste finnas med i Rikets totalbefolkning (RTB) alla år mellan 2004 till 2008.²⁷ Grundpopulation storlek är 1 149 882 individer. Utav dem var det totalt 395 627 personer som saknade finansiella tillgångar medan motsvarande tal för tillgångar i ett vidare begrepp (finansiella och reala tillgångar) var 281 443 individer. Det innebär att cirka 65 procent av individerna i populationen hade finansiella tillgångar.

För att vi ska kunna uttala oss om huruvida det är kausala effekter som vi finner, behöver vi kontrollera för de variabler som de facto påverkar övergången till företagande. Vår empiriska strategi är att kontrollera – konstanthålla – för de tänkbara relevanta variabler på individnivå som finns att tillgå i SCB:s register, t.ex. utbildningsnivå, arbetsmarknadsstatus, förmögenhetens storlek²⁸, boenderegion, kön och ålder. Om det saknas adekvata kontrollvariabler (omitted variables) som de facto påverkar sannolikheten att bli företagande, kommer vi att få en bias i kontrollvariablernas koefficienter (omitted variable bias), dvs. vi kommer att få en högre eller lägre påverkan av sannolikheten att få koppling till företagande.

²⁷ Den undre åldersgränsen blir i praktiken 18 år, då de 16- och 17-åringar som blev kvar efter individrestriktionerna exkluderades på grund av att de ansågs vara outliers. Således erhålls en mer homogen population med avseende på åldersfördelningen.

²⁸ För att ta fram olika förmögenhetsgrupperingar studerar vi medelvärdet för gruppen som har anknytning till företagande respektive de som inte har anknytning till företagande.

En svaghet med registerdata är att vi inte vet något om t.ex. individernas motivation och förmåga (unobserved heterogeneity). Traditionellt anses individernas medelbetyg från gymnasiet och föräldrarnas utbildningsnivå vara korrelerade med icke-observerbara individegenskaper såsom motivation och förmåga. Det betyder att individerna minst måste ha en gymnasieutbildning för att vi skall kunna konstanthålla individernas betyg. Dessutom vill vi kunna konstanthålla för individernas arbetsmarknadsstatus och förmögenhetsuppgifter året innan deras eventuella kopplingar till företagande. Bristen på adekvata kontrollvariabler innebär dock att vi endast kan uttala oss om det finns en indikation på vad som faktiskt påverkar valet att få kopplingar till företagande. Flertalet av kontrollvariablerna är laggade en tidsperiod, t.ex. de finansiella placeringarna. Denna strategi minskar endogenitetsproblematiken.

Vi väljer att använda oss av en logistisk regressionsansats då beroendevariabeln är binär. Beroendevariabeln kodas 1 om individen var företagare i dess vidare bemärkelse år 2005 och 0 om individen inte var företagare. Företagare i vid bemärkelse beskrivs närmare under avsnittet Deskriptiv statistik. Koefficienterna presenteras som oddskvoter. Exempelvis om koefficienten för dummyvariabeln Kvinna är 0,60 innebär det att oddsen för en kvinna att bli företagare är 40 procent lägre än för en man, allt annat lika.

Det finns dock ett specifikt problem (som vi nämnt tidigare) med att använda sig av finansiella tillgångar som ett alternativt mått på riskaversion. Det var en relativt stor andel (cirka 35 procent) av grundpopulationen som saknade finansiella tillgångar. Eftersom vi ej heller kan anta att dessa individer är slumpmässigt fördelade i populationen genererar det en självselektionsbias i skattningarna som är svår att uppskatta storleken och riktningen på. Det innebär att våra empiriska resultat gäller först och främst för undersökningspopulationen, de 754 255 individer, men de utgör en stor del av individerna i åldersgruppen. Fortsatta studier behöver göras för att se om slutsatserna är applicerbara även för de som saknade finansiella tillgångar.

Deskriptiv statistik

De säkraste placeringarna torde vara banktillgodohavanden och räntefonder medan övriga fonder och i synnerhet aktieinnehav bör ses som de mest riskabla placeringsformerna. Noterbart är att övriga

fonder är den vanligaste placeringstypen i populationen för de individer som hade finansiella tillgångar. Lite fler än tre av fyra individer hade någon andel av sina finansiella tillgångar placerade i övriga fonder. I genomsnitt motsvarade denna placeringskategori drygt 50 procent av de finansiella tillgångarna. Drygt två av fem individer hade banktillgodohavanden medan en av tre ägde aktier. Den genomsnittliga portföljen bestod av 26 procent banktillgodohavanden och aktieandelen var nästan 14 procent. Absolut lägst var antalet individer som hade räntefonder: endast 1 av 10 individer ägde andelar i räntefonder och den genomsnittliga portföljvikten var kring 5 procent.

Tabell 2. Antal individer som hade något investerat i följande finansiella tillgångar år 2004

	Antal individer	Andel individer	Medelvikt Procent
Bank	334 302	44,3	26,03
Räntefonder	75 822	10,1	4,45
Övriga fonder	575 558	76,3	50,62
Kapitalförsäkring	121 281	16,1	5,30
Aktier	247 529	32,8	13,61
Antal individer	754 255		

Anmärkning: Endast de som har finansiella tillgångar.
Totalt 754 255 individer.

Koppling till företagande delas upp i fyra olika kategorier beroende på att de skiljer sig markant åt: i) egen företagare, ii) fåmansaktiebolagsdelägare, iii) operativa företagsledare (utan ägarintresse) samt iv) kombinator. En fåmansaktiebolagsdelägare erhåller "vanlig" lön från sitt företag. En egenföretagare däremot tar däremot ut lön från företaget i form av driftsöverskott. Dessutom krävs det betydligt mera kapital att starta ett fåmansaktiebolag jämfört med en enskild firma. De operativa företagsledarna, utan ägarintresse, är de som sköter företagets dagliga verksamhet utan att personligen påverkas av företagets finansiella åtaganden. Kombinatorer är individer som var anställda men som bisyssla var egenföretagare eller fåmansaktiebolagsdelägare. I tabell 3 redovisar vi de olika finansiella tillgångskategoriernas (fem kategorier) medelvikter för de olika kategorierna av företagande och jämför dessa mot gruppen individer som inte var kopplade till företagande. Här kan noteras samma tendenser som den uppställda hypotesen, dvs. *Individer med kopplingar till något slags företagande hade generellt en högre andel av sina tillgångar placerade i aktier än gruppen individer som inte hade*

koppling till något slags företagande. Samma placeringsstruktur hade kategorierna företagare när det gällde kapitalförsäkringar. De procentuella skillnaderna jämfört med individer som inte var företagare var inte alls så stora som vid aktieplaceringarna. Däremot andelen individer med banktillgodohavanden uppvisade inte den strukturen som vi a priori föreställt oss. Endast egenföretagare samt operativa företagsledare hade banktillgodohavanden som var i linje med det omvända resonemanget till den uppställda hypotesen. Aktiefonders hårda marknadsföring och deras transparens (vilka placeringar som fonderna har) gör resultaten mer svårtolkade än rena aktieplaceringar. Individer med någon slags koppling till företagande hade en lägre andel av sina portföljer placerade i ränte- och övriga fonder än personer som inte var kopplade till företagande. Detta kan även vara i linje med vår uppställda hypotes, i synnerhet för räntefonder då dessa placeringar torde anses som betydligt säkrare placeringar än aktieinvesteringar och således mindre attraktiva placeringar för företagare givet deras riskprofil. En förklaring till företagarnas lägre vilja att placera i övriga fonder kan vara att flertalet av övriga fonder även har en andel räntebärande papper.

Tabell 3: Genomsnittliga andelar av de finansiella tillgångarna år 2004, i procent per redovisningsgrupp och koppling till olika typer av företagande 2005

	Egen företagare (yrk 4)	Fåmansaktiebolagsdelägare (yrk 5)	Operativ företagsledare utan ägarintresse	Kombinationer	Ej företagare
Bank	25,73	28,23	24,41	27,41	26,02
Räntefonder	3,25	3,60	3,45	3,96	4,46
Övriga fonder	45,92	38,34	41,86	44,00	50,75
Kapitalförsäkring	5,67	6,56	6,41	5,67	5,29
Aktier	19,43	23,28	23,87	18,97	13,49
Totalt procent	100	100	100	100	100
Antal individer	2 974	1 780	1 365	7 634	740 502

Anmärkning: Endast de som har finansiella tillgångar. Totalt 754 255 individer.

Riskbenägenhet

Såvitt vi vet har inte individernas faktiska finansiella placeringar tidigare använts som mått på deras riskaversion, i synnerhet inte för att studera övergången till företagande. Guiso och Paiella (2008) påpekar att det finns ett fåtal hushållskaraktiska som hjälper till att förklara nivån på riskaversionen. Individer som tenderar att ha osäkra inkomster eller som i framtiden kommer att få

likviditetsbegränsningar tenderar att ha en högre grad av riskaversion. I övrigt argumenterar de att riskaversionen till stor del förklaras av en oförklarad heterogenitet. Det finns dock empiriska belägg som bl.a. visar att män är mindre riskaversiva än kvinnor, entreprenörer är mindre riskaversiva än anställda, och anställda i offentlig sektor är mer riskaversiva än personer anställda i privat sektor (se bl.a. Hartog m.fl., 2002) samt att högutbildade är mindre riskaversiva än lågutbildade individer (se Brunello, 2002). Ett sätt att stärka trovärdigheten på vårt mått på riskaversion är att se om det överensstämmer med ovanstående empiriska belägg. Från tabell 4 kan vi konstatera att andelen aktieinnehav i individers finansiella portföljer stämmer väl överens med tidigare forskning kring riskaversion. I ett första skede tycks andelen aktier vara ett mått som genererar resultat som stämmer överens med tidigare forskningsresultat om individers riskaversion.

Tabell 4: Medelvärdestest för olika individkaraktäristiska per finansiell tillgång

	Banktillgod o-havande	Ränte- fonder	Övriga fonder	Kapital- försäkring	Aktie- innehav	Stämmer med tidigare forskning*
Medelvärde tot*	26,03	4,45	50,62	5,30	13,61	
Standard avvikelse	37,42	17,71	42,04	16,68	28,21	
Antal	754 255	754 255	754 255	754 255	754 255	
Medelvärde <i>Män</i>	26,49	3,85	47,27	5,15	17,23	
Medelvärde <i>Kvinnor</i>	25,55	5,07	54,14	5,45	9,89	
P-värde t-test	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	JA
Medelvärde <i>Efter gymn. utb.</i>	29,99	4,05	44,78	4,99	16,18	
Medelvärde <i>Ej efter gymn. utb.</i>	24,45	4,60	52,95	5,42	12,58	
P-värde t-test	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	JA
Medelvärde <i>Offentligt anställda</i>	25,80	4,79	53,63	5,29	10,48	
Medelvärde <i>Privat anställda</i>	26,11	4,33	49,62	5,30	14,64	
P-värde t-test	0,002	0,000	0,000	0,903	0,000	JA

Anmärkning: * innebär medelvärde för innehavet för alla individer som har någon tillgång överhuvudtaget. * Ja innebär att hypotesen att mindre riskaversiva individer enligt tidigare forskning har en högre andel aktier i sina finansiella portföljer än mer riskaversiva individer (enligt vanliga t-tester).

Som vi tidigare nämnt är nackdelen med att använda data över finansiella tillgångar att en relativt stor andel individer saknade sådana tillgångar. För år 2004 var det cirka 35 procent av grundpopulationen som saknade finansiella tillgångar. I tabell 5 kan vi utläsa att det var relativt sett yngre personer, personer med utländsk bakgrund, lågutbildade (ej eftergymnasial utbildning), personer med låga gymnasiebetyg, studerande eller arbetslösa som inte hade

finansiella tillgångar. Koefficientskattningarna i regressionerna kommer sålunda att påverkas då ovanstående variabler är korrelerade med övergången till företagande, vilket genererar en självselektionsbias på koefficientskattningarna. Exempelvis hade individer med eftergymnasial utbildning en lägre sannolikhet att bli företagare och samtidigt är det relativt sett färre individer med eftergymnasial utbildning som faller bort. Troligtvis leder det till att koefficienten för utbildningsnivå underskattas på grund av självselektionsbiasen. Valet av empirisk strategi kommer således leda till både positiv och negativ självselektionsbias.

Det är viktigt att notera att på grund av det stora antalet individer som inte hade några finansiella tillgångar kan vi endast uttala oss om gruppen individer som hade finansiella tillgångar. Några generella slutsatser för alla yngre personer bör därför inte göras med denna analys som underlag.

Tabell 5: Bortfallsanalys. Medelvärden för modellens kontrollvariabler för de som hade respektive inte hade finansiella tillgångar.

	Medel- värden Alla	Medelvärden Finansiella tillgångar		t-test* p-värde
		Ja	Nej	
Alder >= 25 år (dummy)	0,661	0,666	0,652	0,000
Eftergymnasial utbildning	0,244	0,286	0,164	0,000
Lägst betyg (kvartil)	0,259	0,207	0,358	0,000
Högst betyg (kvartil)	0,244	0,289	0,159	0,000
Kvinna	0,494	0,487	0,509	0,000
1 eller 2 barn	0,403	0,407	0,396	0,000
3 eller fler barn	0,069	0,062	0,082	0,000
Studerande t-1	0,300	0,307	0,286	0,000
Arbetslös t-1	0,141	0,122	0,177	0,000
Jobbtytare t-1	0,127	0,126	0,129	0,000
Utrikesfödd	0,056	0,039	0,088	0,000
Inrikesfödd med två utrikesfödda föräldrar	0,039	0,030	0,055	0,000
Genomgått UF	0,059	0,061	0,054	0,000
Ftg historik far t-1	0,246	0,273	0,193	0,000
Eftergymnasial utbildning far	0,158	0,181	0,113	0,000
Ftg historik mor t-1	0,138	0,157	0,102	0,000
Ftg historik partner t-1	0,028	0,029	0,025	0,000
Nettoförmögenhet t-1 mellan 55 001 kr och 285 000 kr	0,178	0,228	0,084	0,000
Nettoförmögenhet t-1 >= 285001	0,148	0,192	0,065	0,000
Andel banktillgodohavanden	-	0,263	-	-
Andel aktier	-	0,136	-	-

Tabell 5: (forts.)

	Medel- värden	Medelvärden		t-test ⁺ p-värde
		Finansiella tillgångar		
		Alla	Ja	
Andel räntefonder	-	0,044	-	-
Andel övriga fonder	-	0,506	-	-
Andel kapitalförsäkring	-	0,053	-	-
Medelinkomst 2004, 10 tkr	0,151	0,161	0,133	0,000
Medelinkomstutveckling*	2,07	1,94	2,32	0,000
Antal individer	1 149 882	754 255	395 627	

Anmärkning: * medelinkomstutveckling är ett mått på hur 2004 års inkomst förhåller sig till medelinkomsten för perioden 2001-2003. Skall tolkas så att exempelvis 1,94 innebär att 2004 års inkomst i genomsnitt är 94 procent högre än medelinkomsten för perioden 2001-2003.+ T-test indikerar om medelvärdena skiljer sig åt mellan de som har och inte har finansiella tillgångar.

Empiriska resultat

Vi använder oss av samma grundmodell, för att förklara övergången till att bli företagare, som i Andersson och Andersson (2012b) med tillägget att vi nu även tar hänsyn till individernas heterogenitet i finansiella placeringar.

Utgångspunkten för studien är att testa om individer som är mer riskbenägna har en högre sannolikhet att bli företagare. I så fall borde vi se att individer som hade en högre andel av sina finansiella tillgångar placerade i aktier hade en högre sannolikhet att bli företagare än individer som hade en lägre andel av sina tillgångar placerade i aktier, allt annat lika. Analysresultaten i tabell 6 stödjer denna hypotes oavsett vilken typen av företagande vi studerar. Uttryckt på ett annat sätt, individer som var mindre riskaversiva hade en högre benägenhet att bli företagande år 2005.

I figur 2 visas resultaten från margineffektsberäkningar. Beräkningarna bygger på att vi låtit andelen aktier förändras²⁹ för att kunna studera hur sannolikheten att bli företagare har förändrats, allt annat lika. Resultaten visar på att om andelen aktier i den finansiella portföljen ökade från 0 till 15 procent eller från 15 till 30 procent ökade individens sannolikhet för att bli företagare i det närmaste linjärt. Sannolikheten att bli företagare ökade med mellan

²⁹ Vid margineffektsberäkningarna, dvs. när sannolikheten för att bli företagare har beräknats genom att ändra portföljvikten av aktieinnehavet har vi även låtit förändra de övriga tillgångskategoriernas vikt. Summan av andelarna är totalt 100 procent. Förändringarna är proportionella till genomsnittsportföljen.

6 procent och 9 procent om aktieandelen ökade med 15 procentenheter, beroende på typ av företagande. Lägsta ökningen fann vi hos egenföretagarna och högsta ökningen fanns hos de operativa företagsledarna. Om aktieandelen istället hade ökat från 0 till 30 procent hade sannolikheten för att bli företagare ökat med nästan 20 procent för fåmansaktiebolagsdelägarna respektive de operativa företagsledarna medan motsvarande tal för egenföretagarna var nästan 14 procent.

Analysresultaten i tabell 6 visar att kvinnor hade en betydligt lägre sannolikhet att få någon koppling till företagande, även efter att vi kontrollerat för kvinnors civilstånd. All forskning om riskaversion visar entydigt att kvinnor är mer riskaversiva än män. En ytterligare dimension i studien är att studera om det finns någon könsskillnad på marginaleffekterna. Vi skattar således om de fyra modellerna och inkluderar interaktionseffekter mellan kön och placeringskategorierna.³⁰ Nya marginaleffektsberäkningar görs för de olika typerna av företagare respektive kön, se figur 3. Resultaten är något överraskande och visar att om kvinnor ökade aktieandelen från t.ex. 0 till 15 procent hade de en relativt sett högre sannolikhetsökning, i synnerhet, att bli fåmansaktiebolagsdelägare dock endast en marginell effekt att bli kombinatorer. För de övriga två typerna av företagande var männens marginaleffekter större.

Tabell 6: Logistiska regressioner, de som fick koppling till olika typer av företagande 2005. Dessa individer hade ej någon anknytning till företagande 2004

		Yrk 4		Yrk 5		Opf		Komb
Ålder >= 25 år	2,77***	(16,64)	3,48***	(12,34)	2,48***	(8,43)	1,71***	(3,75)
Eftergymnasial utbildning	0,65***	(-7,13)	0,67***	(-5,49)	0,76***	(-3,36)	1,01	(0,11)
Lägst betyg (kvartil)	0,93	(-1,58)	1,04	(0,63)	1,07	(0,99)	0,94	(-0,55)
Högst betyg (kvartil)	1,10**	(1,98)	1,19***	(2,80)	1,13*	(1,67)	1,07	(0,60)
Kvinna	0,51***	(-14,21)	0,41***	(-13,21)	0,43***	(-11,87)	0,45***	(-7,57)
1 eller 2 barn	0,88***	(-2,98)	1,08	(1,56)	1,01	(0,19)	0,88	(-1,29)
3 eller fler barn	0,92	(-1,00)	1,23*	(1,86)	1,39***	(2,81)	1,05	(0,24)
Studerande t-1	0,63***	(-8,94)	0,63***	(-5,23)	0,81**	(-2,44)	0,87	(-1,10)
Arbetslös t-1	1,44***	(7,28)	0,92	(-1,04)	1,25***	(2,63)	0,93	(-0,50)
Jobbtytare t-1	1,23***	(3,63)	1,20***	(2,66)	1,21**	(2,48)	1,13	(0,94)
Utrikesfödd	1,52***	(4,95)	1,27*	(1,86)	1,91***	(5,65)	1,17	(0,69)

³⁰ Koefficientresultaten redovisas dock inte men kan på begäran erhållas från författarna.

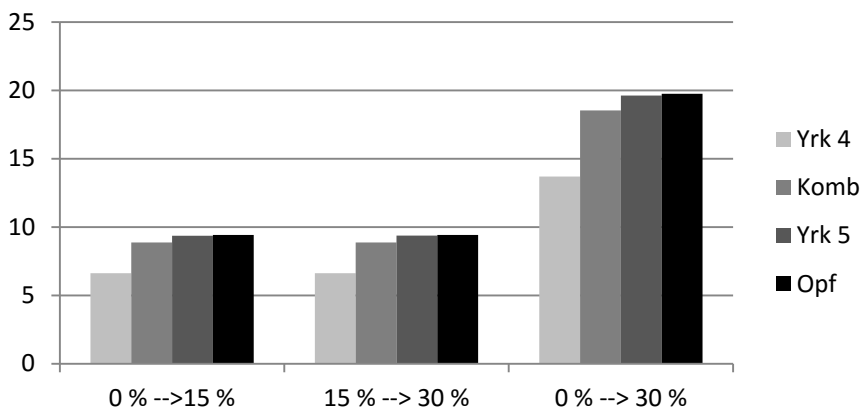
Tabell 6: (forts.)

		Yrk 4		Yrk 5		Opf		Komb
Inrikes född med två utrikesfödda föräldrar	1,30 ^{***}	(2,67)	1,21	(1,46)	1,22	(1,31)	1,74 ^{***}	(2,75)
Genomgått UF	1,17 ^{**}	(1,98)	1,17	(1,44)	1,01	(0,08)	1,53 ^{***}	(2,71)
Ftg historik far t-1	1,39 ^{***}	(7,45)	1,59 ^{***}	(8,73)	1,26 ^{***}	(3,61)	1,77 ^{***}	(6,02)
Eftergymnasial utbildning far	0,89 ^{**}	(-2,08)	0,94	(-0,87)	1,28 ^{***}	(3,38)	1,27 ^{**}	(2,23)
Ftg historik mor t-1	1,32 ^{***}	(5,51)	1,23 ^{***}	(3,32)	1,14 [*]	(1,76)	1,67 ^{***}	(4,85)
Ftg historik partner t-1	1,80 ^{***}	(5,74)	1,59 ^{***}	(3,52)	1,56 ^{***}	(2,97)	3,06 ^{***}	(6,05)
Nettoförmögenhet t-1 mellan 55 001 kr och 285 000 kr	1,02	(0,42)	1,09	(1,35)	0,79 ^{***}	(-2,97)	1,19	(1,60)
Nettoförmögenhet t-1 >= 285 001 kr	1,19 ^{***}	(3,42)	1,42 ^{***}	(5,82)	1,29 ^{***}	(3,67)	1,60 ^{***}	(4,46)
Andel banktillgodo-havanden t-1	1,00		1,00		1,00		1,00	
Andel aktier t-1	1,32 ^{***}	(4,07)	1,63 ^{***}	(5,93)	1,90 ^{***}	(6,76)	1,69 ^{***}	(3,52)
Andel räntefonder t-1	0,64 ^{***}	(-3,30)	0,91	(-0,63)	0,87	(-0,70)	1,39	(1,34)
Andel övriga fonder t-1	0,86 ^{***}	(-2,71)	0,85 ^{**}	(-2,21)	1,01	(0,17)	0,90	(-0,79)
Andel kapitalförsäkring t-1	1,13	(1,10)	1,49 ^{***}	(2,97)	1,59 ^{***}	(2,86)	1,27	(0,96)
Inkomst t-1	0,54 ^{***}	(-21,55)	1,02	(0,64)	1,05	(1,61)	0,96	(-0,93)
Inkomstutveckling	1,00	(-0,41)	1,00	(0,24)	0,99	(-1,51)	1,00 ^{**}	(2,00)
Konstant	0,01 ^{***}	(0,00)	0,002 ^{***}	(0,000)	0,002 ^{***}	(0,000)	0,000 ^{***}	(0,000)
<i>Kontroller</i>								
Boende regionfamilj	Ja		Ja		Ja		Ja	
Yrke 2004	Ja		Ja		Ja		Ja	
Utbildningsinriktning 2004	Ja		Ja		Ja		Ja	
Verksam i bransch 2004	Ja		Ja		Ja		Ja	
Observationer	673 660		671 537		671 599		667 389	
Pseudo R ²	0,100		0,107		0,077		0,047	

Anmärkning: Exponentiated coefficients; *t* statistics in parentheses

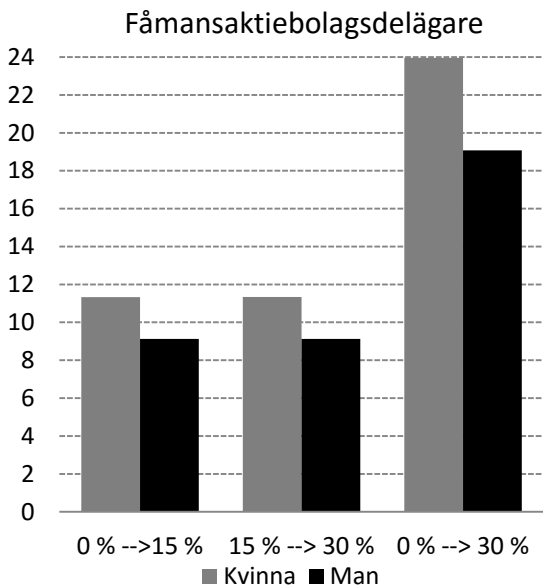
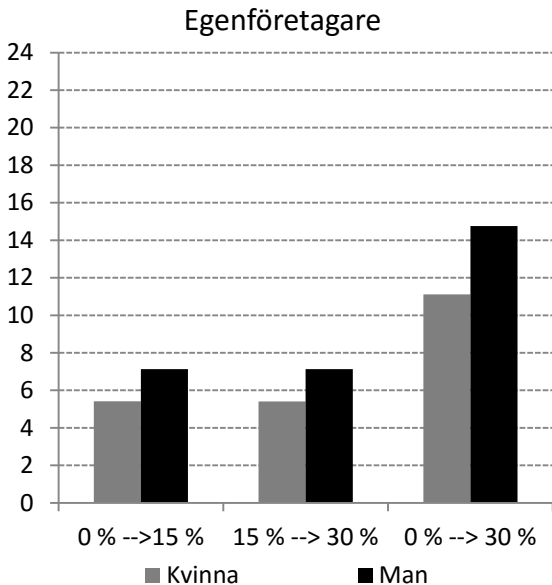
* $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

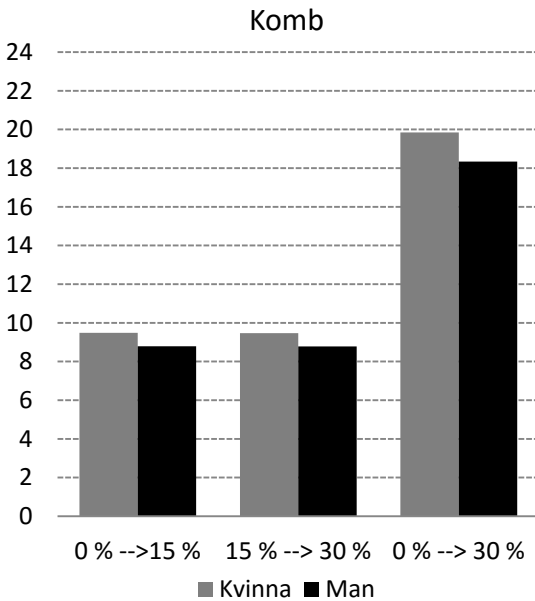
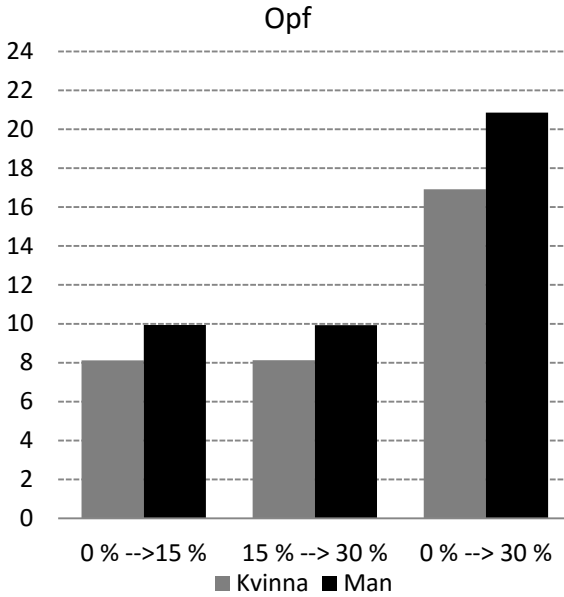
Figur 2: Procentuell ökning av sannolikheten att bli företagare givet att andelen aktier i den finansiella portföljen ökas (i procentenheter)

Anmärkning: Sannolikheten att bli företagare är beräknad vid övriga kontrollvariablers medelvärden. När aktieandelen förändras, växlar övriga innehaven proportionellt i förhållande till innehaven i genomsnittsportföljen.

Figur 3: Procentuell ökning av sannolikheten att bli företagare givet att andelen aktier i den finansiella portföljen ökas (från och till procentuell andel), interaktionseffekter mellan kön och innehavskategorierna

Anmärkning: Sannolikheten att bli företagare är beräknad vid övriga kontrollvariablers medelvärden. När aktieandelen förändras, växlar övriga innehaven proportionellt i förhållande till innehaven i genomsnittsportföljen.

En annan faktor som underlättar steget till att bli företagare är nedärvd kunskap kring erfarenhet och inblick i att driva företag och som framförallt härrör från individernas föräldrar. Våra resultat

pekar entydigt även på detta. Dessutom ser vi att äldre individer hade en högre sannolikhet att få någon koppling till företagande; liknande positiva effekt fanns för individer med de högsta betygen (högsta kvartilen) under gymnasietiden. Effekten var dock den motsatta för individer som studerade 2004 eller som hade eftergymnasial utbildning. Allt detta tillsammans tyder på att kunskap, erfarenhet, motivation och ambition var viktiga faktorer som ökade/minskade sannolikheten att bli företagare. Andersson och Hammarstedt (2011) visar att personer med utländsk bakgrund har en högre sannolikhet att starta företag än personer med svensk bakgrund. Vi ser liknande tendenser här; utrikesfödda personer hade en högre sannolikhet att få kopplingar till företagande (förutom för kombinatorer). Effekten var lägre för inrikesfödda med två utrikesfödda föräldrar.

Resultaten i tabell 6 visar att flera av de individegenskaper vi kan kontrollera för hade ungefär samma påverkan på individer som blev företagare i allmänhet. Frågan är om vi från resultaten i tabell 6 kan utkristallisera några signifikanta skillnader i individegenskapernas effekter på att bli egenföretagare eller fåmansaktiebolagsdelägare? Vi ser bl.a. från resultaten i tabell 6 att individer som hade en period av registrerad arbetslöshet år 2004 hade en högre sannolikhet att bli egenföretagare 2005 än individer som inte hade någon registrerad arbetslöshet; motsvarande effekt fanns inte för fåmansaktiebolagsdelägare.

Därtill var risken (sannolikheten) för att bli företagare 2005 signifikant lägre för de som var studerande 2004 jämfört med personer som inte var studerande; oavsett om det gällde egenföretagare eller fåmansaktiebolagsdelägare. Motsatt effekt fanns för de personer som bytte arbetsgivare mellan 2003 och 2004 jämfört med de som inte bytte arbetsgivare, oavsett typ av företagande. Resultaten visar även att ju högre inkomsten var 2004 desto lägre var sannolikheten att bli egenföretagare – en så kallad alternativ kostnad. Motsvarande effekt fanns dock inte hos fåmansaktiebolagsdelägarna. Allt detta tillsammans skulle kunna vara tecken på att det fanns sorteringsmekanismer mellan vilka individer som blev egenföretagare och fåmansaktiebolagsdelägare. Annorlunda uttryckt; en del tecken pekar på att det var relativt sett fler individer som drevs (*push*) till att bli företagare i form av egenföretagare medan relativt sett fler individer valde att bli fåmansaktiebolagsdelägare (*pull*).

Om vi sammanfattar de individegenskaper som skiljer operativa företagsledare från fåmansaktiebolagsdelägare ser vi att operativa företagsledare i en högre omfattning kommer från en högre socioekonomisk grupp. Dessutom påverkades operativa företagsledare i mindre grad av sin nedärvda kunskap kring företagande samt att de verkade vara mindre riskaversiva än fåmansaktiebolagsdelägare.

Individer som har en större nettoförmögenhet har generellt en implicit försäkring mot om företagsverksamhetens misslyckas. Därför kanske det blir lättare att ta steget till att få koppling till någon slags företagande, i synnerhet som fåmansaktiebolagsdelägare. Detta resonemang stöds även av resultaten i tabell 6. Dessutom är det lättare att starta ett företag om kapital finns.

På senare år har det ofta påtalats att entreprenörer är en av nyckelfaktorerna för ökad ekonomisk tillväxt och flera innovationer i samhället. Entreprenörskap har på senare decennier kommit in på gymnasieskolans schema i form av kursen *Ung företagsamhet* (UF). Resultaten påvisar att de som har genomgått UF-kursen hade en högre sannolikhet att bli egenföretagare eller kombinatorer än personer som inte gått kursen.³¹

Avslutande kommentarer

I den föreliggande studien har vi försökt att beräkna ett alternativt mått på individers riskaversion med hjälp av registerdata och individers finansiella placeringsbeslut i aktier. Såvitt vi vet har inte detta mått använts tidigare för att studera övergången till företagande. Denna studie skiljer sig från andra studier om individers riskaversion då dessa ofta bygger på enkäter i någon form. Vi beräknade andelen aktier i förhållande till den finansiella portföljens marknadsvärde och stipulerade följande hypotes: *En individ som hade en högre andel aktier (i.e. mindre riskaversion) i sin finansiella portfölj 2004 var mer benägen att bli kopplad till någon slags företagande 2005 än en individ som hade en lägre andel av sina finansiella tillgångar placerade i aktier, allt annat lika.* I studiens empiriska del ser vi entydiga tecken på att hypotesen inte kan förkastas. Det vill säga individer som de facto var mindre riskaversiva hade en högre

³¹ Eftersom inte alla individer har haft möjligheten att välja att delta i UF-kursen finns det en självselektionsbias som gör att koefficienten är underskattad.

benägenhet att bli företagare (oavsett typ av företagande), allt annat lika.

Dessutom kan vi med hjälp av vanliga t-tester konstatera att män hade en signifikant högre andel aktier i sina finansiella portföljer än kvinnor, individer med universitetsexamen hade en signifikant högre aktieandel än individer som inte hade någon universitetsexamen, samt att offentligt anställda hade en signifikant lägre andel aktier än privatanställda. Denna korrelation mellan riskaversion och specifika individegenskaper har även tidigare forskning kring riskaversion funnit. Det torde styrka tolkningen av vårt alternativa mått på riskaversion. Den stora fördelen med denna studie är att vi kan utnyttja förmögenhetsstatistik för åren 2000–2007 för att studera individers riskaversion och hur det har påverkat deras val. En svaghet med studien är resultatens generalitet, då en relativt stor andel (35 procent) av populationen inte hade några finansiella tillgångar.

Referenser

- Andersson F.W., och Andersson, J. 2012a. En algoritm för att peka ut företagens operativa företagsledare i näringslivet under utgivning Fokus på Näringsliv och Arbetsmarknad. SCB.
- Andersson F.W., och Andersson, J. 2012b. Ungas övergång till företagande, rapport åt Svenskt Näringsliv (*opublicerad*).
- Andersson L., och Hammarstedt, M. 2011, Invandrares egenföretagande – trender, branscher, storlek och resultat. *Ekonomisk Debatt*, 2011:2.
- Barsky, R., Juster, T., Kimball, M., och Shapiro, M., 1997. Preference parameters and behavioural heterogeneity: an experimental approach in the health and retirement study. *The Quarterly Journal of Economics*, 112(2), s. 537–580.
- Bellante, D, and A. Link (1981), Are Public Sector Workers More Risk Averse Than Private Sector Workers?, *Industrial and Labor Relations Review*, 34(3), s. 408-412.
- Brown, S., Farrell, L., Harris, M.N. och Sessions, J.G., 2006. Risk preference and employment contract type, *Journal of the Royal Statistical Society: Series A*, 169(4), s. 849-863.
- Brunello, G., 2002. Absolute risk aversion and the returns to education, *Economics of Education Review*, 21, s. 635–640.
- Budria, S., Diaz-Serrano, L., Ferrer-i-Carbonell, A. och Hartog, J., 2012. Risk attitude and wage growth: replicating Shaw (1996), under utgivning i *Empirical Economics*.
- Caliendo, M., Fossen, F.M., och Kritikos, A.S., 2009, Risk Attitudes of Nascent Entrepreneurs: New Evidence from an Experimentally-Validated Survey, *Small Business Economics*, 32 (2), s. 153-167.
- Colombier, N., Denant Boemont, L., Loheac, Y., och Masclet, D., 2008. Risk aversion: an experiment with self-employed workers and salaried workers, *Applied Economics Letters*, 15(10), s. 791-795.
- Cramer, J., Hartog, J. Jonker, N., och Van Praag, C., 2002. Low Risk Aversion encourages the choice for entrepreneurship: an empirical test of a truism, *Journal of Economic Behavior and Organization*, 48, s. 29-36.

Diaz-Serrano, L., och O'Neill, D., 2004. The Relationship between Unemployment and Risk-Aversion, IZA, Discussion Paper No. 1214.

Ekelund, J., Johansson, E., Järvelin, M.R., och Lichtermann, D., 2005. Self-employment and risk aversion – evidence from psychological test data, *Labour Economics*, 12, s. 649–659.

Gifford, S., 2003. Risk and Uncertainty, i *Handbook of Entrepreneurship Research:*

An Interdisciplinary Survey and Introduction, red. Acs, Z. och Audretsch, D. s. 37-

52. Kluwer Academic Publishers.

Guiso, L., och Paiella, M., 2006. The Role of Risk Aversion in Predicting Individual Behavior”, i *Insurance: Theoretical Analysis and Policy Implications*, red. Chiappori, P.A., och Gollier, C., MIT Press.

Guiso, L., och Paiella, M., 2008. Risk aversion wealth and background risk, *Journal of the European Economic Association*, 6(6), s. 1109–1150.

Hartog, J., Ferrer-i-Carbonell, A., och Jonker, N., 2002, Linking Measured Risk Aversion to Individual Characteristics, *Kyklos*, 33(1), s. 3-26.

Harrison, G.W., Johnson, E., McInnes, M.M., och E. Rutström. E., 2005. Risk Aversion and Incentive Effects: Comment, *American Economic Review*, 95(3). s. 897–901.

Holt, C.A. och Laury, S.K., 2002. Risk Aversion and Incentive Effects, *American Economic Review*, 92(5), s. 1644–1655.

Holt, C.A. och Laury, S.K., 2005. Risk Aversion and Incentive Effects: New Data without Order Effects, *American Economic Review*, 95(3), s. 902–912.

Kabir, M.H., Shakur, S., och Liu. J., 2011. Risk Aversion and Stockholding Behavior of U.S. Households, *International Research Journal of Finance and Economics*, 81, s. 116-126.

Kihlstrom, R.E. och Laffont, J. J., 1979. A general equilibrium entrepreneurial theory of firm formation based on risk aversion, *Journal of Political Economy*, 87, s. 719- 848.

Rees, H. och Shah, A., 1986. An empirical analysis of self-employment in the UK,

Journal of Applied Econometrics, 1, s. 95-108.

Shaw, K.L., 1996. An empirical analysis of risk aversion and income growth. *Journal of Labor Economics*, 14(4). 626-653.

Simon, M., Houghton, S.M. och Aquino, K., 2000. Cognitive biases, risk perception and venture formation: how individuals decide to start companies. *Journal of Business Venturing* 15 (2), s. 115- 134.

Stewart, W., W. Watson, J. Carland, och J. Carland., 1999. A proclivity for Entrepreneurship: A Comparison of Entrepreneurs, Small Business Owners, and Corporate Managers, *Journal of Business Venturing*, 14, s. 189-214.

Wagner, J., 2003. The Impact of Personal Characteristics and the Regional Milieu

on the Transition from Unemployment to Self-Employment: Empirical Evidence for

Germany," *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*, 223(2), s. 204-221.

Weber, E.U., Blais. A.R., och Betz, N.E., 2002. A Domain-Specific Risk-Attitude Scale: Measuring Risk Perceptions and Risk Behaviors, *Journal of Behavioral Decision Making*, 15, s. 263-290.

Appendix A

Beskrivning av tabellvariabler i förmögenhetsregistret 2004

Reala tillgångar

Eget hem inkl. bodelen i jordbruk är friliggande en- eller tvåfamiljshus samt rad- och kedjehus inrättat för permanent boende (under hela året). I småhus ingår här inte fritidshus (redovisas för sig, se nedan). Marknadsvärdering sker genom uppräknig av taxeringsvärde med hjälp av köpeskillingskoefficienter (som bygger på överlåtelsepriser per kommun).

Bostadsrätt är en lägenhet eller småhus som ägs av en förening (bostadsrättsförening) i vilken man själv är medlem. Värdet av denna insats har här marknadsvärderats med hjälp av kontrolluppgifter över överlåtelsepriser, i första hand på bostadsrättsföreningsnivå om antalet försäljningar inom föreningen varit tillräckliga, annars på församlings- kommun- respektive länsnivå.

Uppgifterna i förmögenhetsstatistiken över såväl antalet ägare som värdet på bostadsrätter har kvalitetsproblem och bör tolkas med försiktighet. Detta beror på att värde (taxeringsvärde eller motsvarande) på enskilda bostadsrätter saknas. Bostadsrättsföreningar lämnar kontrolluppgift på värdet av innehavarnas andel i föreningens förmögenhetsvärde. Dock motsvarar detta värde inte marknadsvärdet, vidare behöver inte bostadsrättsföreningar lämna kontrolluppgift om förmögenhetsvärde saknas. Marknadsvärdet skattas därför enligt ovan.

Även uppgifter om vilka som äger bostadsrätter saknas. Personer som är folkbokförda i fastigheter som består av bostadsrättsföreningar som saknar förmögenhetsvärde antas därför äga bostadsrätten. Detta medför en överskattning av antalet personer som äger bostadsrätt.

Fritidshus är småhus inrättade till bostad för fritidsändamål för högst två familjer. Marknadsvärdering sker genom uppräknig av taxeringsvärde med hjälp av köpeskillingskoefficienter (som bygger på överlåtelsepriser per kommun).

Jordbruksfastighet används för jord- eller skogsbruk. Marknadsvärdering sker genom uppräknig av taxeringsvärde med hjälp av köpeskillingskoefficienter (som bygger på överlåtelsepriser per län).

Hyresfastigheter är flerbostadshus som kan innehålla både bostäder och lokaler. Marknadsvärdering sker genom uppräknig av taxeringsvärde med hjälp av köpeskillingskoefficienter (som bygger på överlåtelsepriser per län).

Övriga fastigheter omfattar tomtmark för permanentboende och fritidsändamål, industrifastigheter samt fastigheter i utlandet. Tomtmark och fastigheter i utlandet marknadsvärderas schablonmässigt genom att taxeringsvärdet divideras med 0,75.

Finansiella tillgångar

Banktillgångar avser behållning på konton m.m. Behållning där räntan understiger 100 kronor behöver inte lämnas till Skatteverket, banktillgångarna är därför underskattade. Totalsumman i förmögenhetsstatistiken avseende bankmedel uppgår till cirka 70 procent av summan som SCB:s Finansräkenskaper redovisar.

Räntefonder placerar fondmedel i obligationer och andra räntebärande värdepapper. Här ingår enbart svenska räntefonder, d.v.s. räntefonder som placerar i svenska räntebärande värdepapper.

I **andra fonder än räntefonder** ingår aktiefonder, blandfonder och räntefonder som placerar i utländska räntebärande värdepapper.

Börsnoterade aktier avser aktier enligt A-listan, O-listan, Nya marknaden och Aktietorget. A-listan på Stockholms fondbörs omfattar aktier i företag med stort aktiekapital. O-listan, där O står för oregistrerade företag, är avsedd för övriga bolag som t.ex. saknar den verksamhetshistorik som krävs för registrering på A-listan. Här finns även bolag som avser att inom en viss tid ansöka till A-listan. Nya marknaden och Aktietorget är privata marknadsplatser där onoterade företag i småföretag registreras för handel.

I **obligationer och andra värdepapper** ingår bl.a. premieobligationer (omsatta efter 1995) och andra räntebärande obligationer, optioner, emissionsrätter och konverteringslån.

I **skattepliktig försäkring** ingår kapitalförsäkring som är en form av livförsäkring (förmögenhetsskattepliktig). Skattepliktig försäkring

kan också vara en s.k. unit link-försäkring och pengarna är då placerade i fonder. Innehåller även utländska förmögenhetsskattepliktiga försäkringar.

Övriga reala och finansiella tillgångar

Restpost som uppstår vid jämförelse mellan taxerad förmögenhet från självdeklarationen och motsvarande belopp från registerdata. I deklARATIONEN kan man ha uppgivit tillgångar som inte finns redovisade bland de register som är huvudkälla i förmögenhetsstatistiken. Det kan vara fråga om onoterade aktier, bilar, båtar eller andra tillgångar samt skuldfordringar i Sverige men också tillgångar i utlandet.

Summa tillgångar

Innehåller reala och finansiella tillgångar samt restposten övriga reala och finansiella tillgångar.

Sammanlagda skulder

Sammanlagd skuld vid årets slut avser skuld från Skatteverkets kontrolluppgiftsregister. Här ingår även skuld som uppstår vid en jämförelse mellan taxerad skuld från självdeklarationen och motsvarande belopp från registerdata t.ex. utlandsskulder och skulder mellan privatpersoner.

Studieskuld särredovisas ur kontrolluppgiftsskulden med hjälp av uppgifter från Centrala studiestödsnämnden (CSN). Studieskulder ingår i "Sammanlagd skuld vid årets slut".

Övrig skuld. Restpost skapad som differensen mellan taxerad skuld och skuld från kontrolluppgifter. Kan innehålla skulder mellan privatpersoner.

Nettoförmögenhet

Variabeln innehåller sammanlagda tillgångar minus sammanlagda skulder och kan således även vara negativ.